

Natura 2000 gebied 103 – Nieuwkoopse Plassen & De Haeck

CONCEPT GEBIEDENDOCUMENT

Kenschets

Natura 2000 Landschap:	Meren en Moerassen
Status:	Habitatrichtlijn + Vogelrichtlijn
Site code:	NL3000036 + NL9801063
Beschermd natuurmonument:	De Haeck BN, Schraallanden langs de Meije
Beheerder:	Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, particulieren
Provincie:	Zuid-Holland, Utrecht
Gemeente:	Alphen a/d Rijn, Bodegraven, Liemeer, Nieuwkoop, Woerden
Oppervlakte:	2.078 ha

Gebiedsbeschrijving

De Nieuwkoopse Plassen maken deel uit van het Hollands-Utrechts laagveengebied. Het grootste deel van het gebied wordt gevormd door het eigenlijke plassengebied. Dat bestaat uit een moerasgebied met rietkraggen, schraalgraslanden, overgangsvveen, moerasheide, legakkers, petgaten, enkele grote open plassen en broekbos.

Deelgebied De Haeck bestaat uit veenplassen, afgewisseld door broekbos, rietland en schrale hooilanden. Er is een opeenvolging van verschillende stadia van verlanding aanwezig. Deelgebied de Meije bestaat uit blauwgrasland met op enkele plekken wat elzen- en wilgenstruweel.

Begrenzing

PM

Natura 2000 database

Habitattypen

Code	Habitatype
H3140	Kranswierwateren
H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden
H4010	Vochtige heiden
H6410	Blauwgraslanden
H7140	Overgangs-en trilvenen
H7210	Galigaanmoerassen
H91D0	Hoogveenbossen

Habitatrichtlijnsoorten

Soortnr	Soort
H1082	Gestreepte waterroofkever
H1134	Bittervoorn
H1149	Kleine modderkruiper
H1318	Meervleermuis
H1340	Noordse woelmuis
H1903	Groenknolorchis

Vogelrichtlijnsoorten

Soortnr	Soort
A021	Roerdomp - b
A027	Grote zilverreiger - n
A029	Purperreiger - b
A050	Smient - n
A051	Krakeend - n
A176	Zwartkopmeeuw - b
A197	Zwarte stern - b
A292	Snor - b

Voorstel voor het toevoegen aan de database:

H4056	Platte schijfhoren ^{3a}
A022	Woudaap - b ⁵
A041	Kolgans - n ⁸
A295	Rietzanger - b ⁵
A298	Grote karekiet - b ⁵

Voorstel voor het verwijderen uit de database:

A037	Kleine zwaan - n ²¹
------	--------------------------------

Kernopgaven

- 4.08 **Evenwichtig systeem:** Nastreven van een meer evenwichtig systeem (waterkwaliteit, waterkwantiteit en hydromorfologie): waterplantengemeenschap (voor kranswierwateren H3140 en meren met krabbenscheer en fonteinkruiden H3150), zwarte stern A197, platte schijfhoren H4056 en vissen zoals o.a. bittervoorn H1134, grote modderkruiper H1145, kleine modderkruiper H1149, en insecten, zoals gevlekte witsnuitlibel H1042 en gestreepte waterroofkever H1082.
- 4.09 **Compleetheid in ruimte en tijd:** Alle successiestadia laagveenverlanding in ruimte en tijd vertegenwoordigd: overgangs- en trilvenen (*trilvenen* en *veenmosrietlanden*) H7140_A en H7140_B met onder meer grote vuurvlieder H1060, groenknolorchis H1903 en vochtige heiden (*laagveengebied*) H4010_B, blauwgraslanden H6410, galigaanmoerassen *H7210 en hoogveenbossen *H91D0, in samenhang met gemeenschappen van open water.
- 4.12 **Overjarig riet:** Herstel van grote oppervlakten/brede zones overjarig riet, inclusief waterriet, door herstel van natuurlijke peildynamiek en tegengaan verdroging voor rietmoerasvogels, zoals roerdomp A021, purperreiger A029, snor A292, grote karekiet A298 en voor de noordse woelmuis *H1340.
- 4.15 **Vochtige graslanden:** Herstel inundatie, behoud en nieuwvorming blauwgraslanden H6410, glanshaver- en vossenstaarthooilanden (*grote vossenstaart*) H6510_B, met name Kievitsbloemhooilanden, mede als leefgebied van de kempaan A151 en watersnip A153.

Instandhoudingsdoelen

Algemene doelen

Behoud bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.

Behoud bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000 netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.

Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats en soorten.

Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Habitattypen

H3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische *Chara* spp. vegetaties

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype kranwierwateren komt in een vorm voor die kenmerkend is voor laagvenen. Het is van oudsher een belangrijk gebied voor dit habitatype en nu vooral voor de landelijke spreiding van belang. De afgelopen jaren is enig herstel in oppervlakte opgetreden.

H3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het gebied is van grote betekenis voor het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden. Na een sterke achteruitgang in de afgelopen tientallen jaren treedt enig herstel op. Het is gewenst de kwaliteit verder te verbeteren en de oppervlakte uit te breiden.

H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*

Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit vochtige heiden, *laagveengebied* (subtype B).

Toelichting Het habitatype vochtige heiden, *laagveengebied* (subtype B) heeft zich in de afgelopen tientallen jaren sterk ontwikkeld en is in goede kwaliteit aanwezig.

H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het gebied is van oudsher een belangrijk gebied voor het habitatype blauwgraslanden en nu vooral voor de landelijke spreiding van belang. Het gebied hoort tot de laatste bastions waar dit eertijds in de omgeving wijd verbreide habitatype blauwgraslanden nog voorkomt. Kwaliteitsverbetering wordt vooral mogelijk geacht in de schraallanden langs de Meije, maar ook in Nieuwkoopse Plassen zijn hiervoor mogelijkheden.

H7140 Overgangs- en trilveen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A) en behoud oppervlakte en kwaliteit overgangs- en trilvenen, *veenmosrietlanden* (subtype B).

Toelichting Het habitatype overgangs- en trilvenen komt vooral voor in basenarm milieu. Lokaal zijn in de Nieuwkoopse Plassen, en meer verbreid in De Haeck, ook voorbeelden aanwezig van het basenrijke trilveen (overgangs- en trilvenen, *trilvenen* (subtype A)).

H7210 *Kalkhoudende moerassen met *Cladium mariscus* en soorten van het *Caricion davalliana*

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype galigaanmoerassen is nauw verbonden met het voorkomen van trilvenen. Het habitatype is nog in goede staat aanwezig.

H91D0 *Veenbossen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Een verdere uitbreiding van het habitatype hoogveenbossen is op het moment, gezien de betekenis van de gebiedsstructuur voor vogels en overige fauna, niet gewenst. De kwaliteit van de meeste veenbossen is momenteel matig.

Soorten

H1082 Gestreepte waterroofkever

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting De gestreepte waterroofkever heeft een zeer ongunstige staat van instandhouding en is vrijwel geheel beperkt tot een aantal grote laagveenmoerassen. In de Nieuwkoopse Plassen is één van de grotere populaties van Nederland aanwezig.

H1134 Bittervoorn

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het gebied ligt binnen het hoofdverspreidingsgebied van de soort en levert derhalve een relatief grote bijdrage voor de bittervoorn.

H1149 Kleine modderkruiper

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De kleine modderkruiper verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding. De soort komt in Nederland algemeen en wijd verspreid voor.

H1318 Meervleermuis

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het betreft een belangrijk foerageergebied van kolonies meervleermuizen buiten het gebied, waaronder de grootste kolonie van Nederland, namelijk Waddinxveen.

H1340 *Noordse woelmuis

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De noordse woelmuis verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding, waarbij ze onder meer in het Utrechts-Zuidhollandse veenweidegebied ernstig onder druk staat. In Nieuwkoop is nog wel een grote populatie van de soort aanwezig. Deze staat in verbinding met een kleinere populatie in de Kamerikse Nessen.

H1903 Groenknolorchis

Doel Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.

Toelichting Groenknolorchis komt voor op een beperkt aantal plaatsen, waar de soort groeit in een smalle gradiënt tussen oppervlaktewater en sterk door regenwater beïnvloede verlandingsvegetatie. Gezien de natuurlijke ontwikkeling van het gebied ligt een uitbreiding niet voor de hand. Omdat de bestaande groeiplaatsen door successie kunnen verdwijnen, is het wel van belang mogelijkheden voor nieuw vestiging in stand te houden.

H4056 Platte schijfhoren

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het betreft één van de gebieden die de grootste bijdrage leveren voor de platte schijfhoren.

Broedvogels

A021 Roerdomp

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 6 paren.

Toelichting De roerdomp is van oudsher een gewone broedvogel van de rietmoerassen. De populatie neemt al decennia lang geleidelijk af. Voor 1970 broedden geregeld ten minste 10 paren (bijv. 15 paren in 1952 en 12-13 in 1974-76). Daarna is het aantal nooit meer boven de 10 gekomen (in 1982 werden 8 paren geteld, in de 90-er jaren jaarlijks 4-7 en in 2002 slechts 2 en in 2003 0). Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar kan wel bijdragen aan de draagkracht in de regio Hollands-Utrechts Plassengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A022 Woudaap

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren.

Toelichting De woudaap is van oudsher een gewone broedvogel, met 15 paren in 1973 en in 1981 nog 10 paren. In recente jaren (1994, 2001 en 2002) wordt slechts af en toe een paar waargenomen. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar kan wel bijdragen aan de draagkracht in de regio Hollands-Utrechts Plassengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A029 Purperreiger

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 120 paren.

Toelichting De purperreiger is al zeker vanaf de 40-er jaren broedvogel in dit gebied. In de 60-er en 70-er jaren kwamen jaarlijks circa 300 paren tot broeden (maximaal 380 in 1968). Daarna daalde het aantal en vanaf 1980 werd het aantal van 200 broedparen nooit meer overschreden. Het dieptepunt werd bereikt in 1991 met 87 paren. Daarna trad weer enige toename op en in 1999-2003 broedden jaarlijks 117-140 paren. Een belangrijke oorzaak voor de populatieontwikkeling is gelegen in de overwinteringgebieden in de Sahel (droogte!), en daarnaast predatie door vossen. Vanaf de 60-er jaren was het steevast de grootste kolonie van Nederland, met uitzondering van 2002 en 2003, toen de kolonie in de Zouweboezem die eer te beurt viel. Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie niet ten doel gesteld gezien de neutrale trend van de afgelopen 20 jaren in dit gebied. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A176 Zwartkopmeeuw

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 9 paren.

Toelichting Buiten de Zeeuws-Hollandse delta worden zelden kolonies van zwartkopmeeuwen aangetroffen. Meestal gaat het om één of enkele paartjes in een kokmeeuwenkolonie. In de Nieuwkoopse Plassen bevindt zich de enige "kolonie" buiten de delta. Vestiging vond plaats in 1991 en maximaal werden 21 paren geteld in 1999. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie en het betreft een geïsoleerde broedplaats.

A197 Zwarte stern

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren.

Toelichting De zwarte stern is van oudsher een algemene broedvogel met rond 1950 nog 100-den paren (in 1950 mogelijk 300 paren). Mede door het aanbod van vlotjes heeft zich na 1980 een populatie van 100-199 (maximum in 1994) paren kunnen handhaven. Alleen in 2001, 2002 en 2003 lagen de aantallen beneden de 100 paren met respectievelijk 58, 61 en 46. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A292 Snor

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 50 paren.

Toelichting De snor is van oudsher een talrijke broedvogel van ongemeaide verlandingsstadia met lisdodde en riet. Halverwege de 70-er jaren broedden nog 90-100 paren in het gebied. Daarna is de populatie sterk afgenomen. Een schatting uit 1997 komt uit op 11 paren. Voor de periode 1999-2003 wordt het gemiddeld aantal paren geschat op 18. Ondanks de landelijk gunstige staat van instandhouding met betrekking tot de populatie omvang, is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd, met het oog op de historische situatie. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar kan wel een bijdrage gaan leveren aan de draagkracht in de regio Hollands-Utrechts plassegebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A295 Rietzanger

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 340 paren.

Toelichting De rietzanger is van oudsher een zeer talrijke broedvogel met 100-den paren. Het is één van de grootste sleutelpopulaties van Nederland. Een schatting uit 1997 komt uit op 1.250 paren, maar voor de periode 1999-2003 wordt het gemiddeld aantal paren geschat op slechts 340. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding met betrekking tot de populatie omvang, is behoud voldoende. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A298 Grote karekiet

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paar.

Toelichting Een inventarisatie uit 1982 leverde 8 paren grote karekieten op. In de periode 1999-2003 jaarlijks 0-3 paren grote karekieten. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar kan wel een bijdrage gaan leveren aan de draagkracht in de regio Hollands-Utrechts plassegebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

Niet-broedvogels**A027 Grote zilverreiger**

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 60 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Aantallen grote zilverreigers zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft o.a. een functie als slaappleats. Het gebied levert de grootste bijdrage als slaappleats binnen het

Natura 2000 netwerk. Trendgegevens zijn niet beschikbaar. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A041 **Kolgans**

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.000 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Het gebied heeft voor de kolgans o.a. een functie als slaappleaats. Trendgegevens zijn niet beschikbaar. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A050 **Smient**

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.500 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Het gebied heeft voor de smient o.a. een functie als slaappleaats en als foerageergebied. Trendgegevens zijn niet beschikbaar. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A051 **Krakeend**

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 90 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Het gebied heeft voor de krakeend o.a. een functie als foerageergebied. Trendgegevens zijn niet beschikbaar. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

Synopsis

<i>Habitattypen</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling oppervlakte</i>	<i>Doelstelling kwaliteit</i>
H3140 Kranswierwateren	--	+	>	>
H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	-	+	>	>
H4010_B Vochtige heiden (<i>laagveengebied</i>)	-	++	>	=
H6410 Blauwgraslanden	--	+	>	>
H7140_A Overgangs- en trilvenen (<i>trilvenen</i>)	--	+	>	>
H7140_B Overgangs- en trilvenen (<i>veenmosrietlanden</i>)	-	+	=	=
H7210 Galigaanmoerassen	-	+	=	=
H91D0 Hoogveenbossen	-	-	=	=

<i>Soorten</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling leefgebied</i>	<i>Doelstelling populatie</i>
H1082 Gestreepte waterroofkever	--	++	>	>
H1134 Bittervoorn	-	+	=	=
H1149 Kleine modderkruiper	+	+	=	=
H1318 Meervleermuis	-	+	=	=
H1340 Noordse woelmuis	--	+	=	=
H1903 Groenknolorchis	--	+	=	=
H4056 Platte schijfhoren	-	+	=	=

<i>Broedvogelsoorten</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling leefgebied</i>	<i>Doelstelling populatie</i>
A021 Roerdomp	--	-	>	>
A022 Woudaap	--	-	>	>

A029	Purperreiger	--	++	=	=
A176	Zwartkopmeeuw	+	-	=	=
A197	Zwarte stern	--	+	>	>
A292	Snor	--	-	>	>
A295	Rietzanger	-	-	=	=
A298	Grote karekiet	--	-	>	>

<i>Niet-broedvogelsoorten</i>		<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling leefgebied</i>	<i>Doelstelling populatie</i>
A027	Grote zilverreiger	+	+	=	=
A041	Kolgans	+	-	=	=
A050	Smient	+	-	=	=
A051	Krakeend	+	-	=	=

^{3a} Soort sinds 2004 toegevoegd aan de referentielijst.

⁵ Aantal thans hoger dan 1% van Nederlandse broedpopulatie of bijdrage van gebied noodzakelijk t.b.v. sleutelpopulatie.

⁸ Aantal thans hoger dan 0.1% van biogeografische populatie.

²¹ Aantal thans lager dan ongeveer 0.1% van biogeografische populatie.